

leeftijd **56**

woonplaats **Den Ham**

werk **ondernemer, eigenaar van Pure Graze**
carrière **werkte als voervertegenwoordiger,**
boerde in Denemarken en is sinds 15 jaar
eigen ondernemer met Pure Graze, waarbij hij
mengsels van grassen, kruiden en klaver
verkoopt onder de naam 'saladebuffetten'

Ado Bloemendal:
**'Vergeet de monocultuur,
polycultuur heeft de toekomst'**

Pionieren met kruidenrijk grasland

Saladebuffetten en kruidenrijke graslanden. Ado Bloemendal was vijftien jaar geleden al pionier in biodiversiteit. Niet vanwege het gevarieerde landschap, maar vanwege de economie. 'Je kunt met minder kunstmest en krachtvoer toe.'

TEKST ALICE BOOIJ

De afgelopen weken is Ado Bloemendal met zoon Niek door het land getrokken voor demonstraties van kruidenrijk grasland op melkveebedrijven. 'De interesse voor kruidenrijk grasland is groot', signaleert de ondernemer uit het Overijsselse Den Ham. 'Veehouders willen het zelf zien en van collega's horen hoe het werkt.'

Bloemendal is in Nederland pionier in kruidenrijke graslanden, hij noemt het zelf 'saladebuffetten' vanwege de grote variatie aan grassen, kruiden en klavers. Met Pure Graze en het bedrijfssysteem van natuurlijk werken heeft hij een heel grassysteem in de markt gezet. Met hulp van zijn vrouw Karoline en inmiddels met versterking van zoon Niek – die communicatie en marketing heeft gestudeerd – promoot Bloemendal een maximale omzetting van vers gras naar melk. Hij levert de mengsels van grassen, kruiden en klavers. 'Het verdienmodel voor de melkveehouder met kruidenrijke graslanden is hoog.'

De overtuiging om meer uit weiden te halen deed Bloemendal op in Denemarken, toen hij daar met zijn gezin boerde. 'We begonnen met 50 koeien op een grupstal, werkten van 's morgens vroeg tot 's avonds laat', vertelt de inmiddels 56-jarige Bloemendal. 'Onze koeien produceerden wel 10.000 kilo melk, maar de kosten gingen ook omhoog. Meer liters per koe leverde niet meer winst op.' Het bracht hem op het idee om niet de omzet van het bedrijf te verhogen, maar de kosten te verlagen. 'Een zakelijke beslissing om onafhankelijk te worden', noemt Bloemendal het. De koeien gingen zelf het gras ophalen. 'We hebben de kortste route van zonne-energie naar melk gekozen door de koeien zo veel mogelijk het gras uit het wei-

land te laten opvreten.' Een systeem met een zo hoog mogelijke zelfredzaamheid binnen het bedrijf. 'Onze winterperiode was maximaal drie tot vier maanden, waarbij de koeien ook nog eens twee maanden droogstonen. Negentig procent van het melkquotum werd volgemolken met melk geproduceerd uit vers gras.'

Waarom is het systeem van seizoensmatig kalven en zo veel mogelijk vers gras door de koeien zelf laten ophalen het meest rendabel?

'Je moet genoeg nemen met een lagere productie per koe en dus een lagere totale melkproductie op je bedrijf, maar ook met veel lagere kosten. Uiteindelijk maak je meer winst. Het is doodzonde dat niet meer melkveehouders dat inzien.'

Hoe bent u in de wereld van kruiden, klavers en verschillende grassen beland?

'Om de kosten nog verder te drukken zocht ik naar geschikte grassen, kruiden en klavers die zonder kunstmest kunnen groeien. Het antwoord vond ik in Frankrijk en Oceanië. Dan kom je vanzelf terecht bij luzerne en verschillende klaversoorten. Het zijn stikstofbinders, ze halen de stikstof uit de lucht en daarmee zorgen ze voor de voeding van Engels raai, timothee, veldbeemd en andere grassen en kruiden. Kunstmest is niet meer nodig. Gaandeweg ontdekte ik meer voordelen.'

Voor welke voordelen zorgen kruiden en klavers nog meer?

'Kruiden wortelen dieper, stimuleren daarmee het bodemleven en zorgen voor meer organische stof. Daarmee blijft het gewas

ook goed produceren bij droogte en bij natte omstandigheden. Dat is in deze tijd van extreme weersomstandigheden een belangrijke positieve bijkomstigheid. Je kunt weiden op percelen waar dat eerder niet kon.'

Kruidenmengsels zijn kostbaar en gaan maar een paar jaar mee. Dat is weer niet zo handig voor de kostprijs.

'Jaarlijks wordt er op melkveebedrijven zo'n 20 procent grasland vernieuwd, dat is ook kostbaar. Je kunt met een schijveneg, frees of een wiedege de bestaande zode flink terugzetten en dan kun je prima doorzaaien met kruidenrijke mengsels, ook later wanneer de tweejarige planten verdwijnen. Bovendien leren we steeds meer over het goed verzorgen van zo'n zode met grassen, kruiden en klavers, dat verhoogt de levensduur.'

Ziet u kansen voor kruidenrijke randen?

'Het zou mijn voorkeur hebben om hele percelen in te zaaien met kruidenrijk gras. Dan kun je ook rekening houden met weiden en bemesten. Een rand niet bemesten en de rest van een perceel met monocultuur wel, werkt niet gemakkelijk. Geef het een kans door een heel perceel opnieuw in te zaaien en manage het dan tot het volle potentieel.'

Is de opbrengst van kruidenrijke graslanden vergelijkbaar?

'Het kan net zo goed 11 tot 12 ton en meer droge stof per hectare opbrengst leveren. Engels raai kan alleen maar produceren wanneer het met kunstmest bemest wordt. Daarvan wordt het gewas lui en het wortelt alleen maar boven in de zode. Vergeet de monoculturen, polycultuur heeft de toe-

‘Over tien jaar heeft iedere melkveehouder **meer of minder kruidenrijk grasland**’

komst. Een mengsel met verschillende grassen, kruiden en klavers gaat zich anders gedragen. Bij een kruidenrijk mengsel heb je het voordeel van het Darwin-effect en dat levert zo 25 tot 30 procent meer opbrengst op vergeleken met een monocultuur, en dan ook nog zonder kunstmest.’

Wat is het Darwin-effect?

‘Door het samenwerken van de verschillende grassen, kruiden en klavers komt het mengsel tot de beste resultaten, soorten versterken en stimuleren elkaar. Het is wel bekend dat peterselie en selderij niet naast elkaar kunnen groeien en wortel en ui juist weer wel. Zo werkt het bij grassen en kruiden ook. Die variatie heeft ook een positieve invloed op het bodemleven, dat werkt ook weer samen. Het is een jungle onder de grond, een gigantisch stelsel waar processen plaatsvinden waar we nog geen weet van hebben. Behalve dan dat 1 + 1 in dit geval 3 kan worden.’

Kun je ook doorzaaien met kruidenrijke mengsels?

‘Dat is eigenlijk alleen succesvol wanneer je in het perceel veel pollenvormers hebt, grassen die pollen vormen. Dankzij pollenvormers is er ook een bepaalde openheid in de zode waar de kruiden kansen krijgen. In percelen met monocultuur Engels raai krijgen kruiden geen kans bij het doorzaaien. Overigens hoeft het doorzaaien niet met een doorzaaimachine. Je kunt het gewoon met de kunstmeststrooier over het land brengen.’

Hoe kun je een kruidenrijk perceel het beste beweiden?

‘Door de koeien in te scharen net voordat het gewas in de generatieve fase komt. Dan staat er tussen de 1500 en 3500 kilo droge stof gras per hectare. Laat de koeien de toppen eraf vreten en als ze behoefte hebben aan structuur, staat het er ook. Met stripgrazen – ik noem het managementintensief grazen – haal je sowieso de hoogste grasopbrengst per hectare. Stel dat die meeropbrengst drie ton droge stof per hectare is keer 25 eurocent, dan praat je over 750 euro per hectare. Daar kun je best regelmatig een draadje voor verzetten.’

Waarom werkt het zo goed om het gras zo hoog te laten worden?

‘Dan heeft het gewas lengte en genoeg blad om nog meer gras te maken. Van gras groeit gras. De kale zode na het weiden of maaien is gruwelijk slecht voor de grasmata. Wanneer het dan ook nog eens een week met 30 graden is, dan duurt het veel te lang voordat er weer een snede staat. Een vol gewas heeft ook het voordeel dat het vocht beter vasthoudt. De plant is eigenlijk een spiegel. Wat er aan massa boven de grond zit, zit ook onder de grond. Bovendien heeft de uv-straling kans om de bodem te raken bij een korte grasmata. Weet je wel hoe slecht uv-straling voor het bodemleven is?’

Hoe slecht is uv-straling voor het bodemleven?

‘Het gaat er dood van.’

Wat betekenen kruiden voor de mineralenvoorziening van de koeien?

‘De kruiden wortelen dieper, ze halen daarmee ook andere mineralen naar boven en dus ook meer diversiteit aan mineralen. Veehouders die hun koeien volop kruidenrijk grasland voeren, hebben geen mineralenaanvulling in het rantsoen meer nodig.’

Waarom doen niet veel meer veehouders wat met kruidenrijk grasland?

‘Ze worden geremd door hun omgeving, familie en niet te vergeten adviseurs. Er hangt een hele periferie rondom de sector die ook wat moet verdienen. Met Pure Graze valt dat weg: minder krachtvoer, minder loonwerk en minder dierenartsbezoek. Je moet sterk in je schoenen staan om het anders te gaan doen. Ik denk wel dat over tien jaar iedere melkveehouder meer of minder kruidenrijk grasland heeft.’

Past kruidenrijk grasland ook in kringlooplandbouw?

‘Ik ben zelf niet zo enthousiast over de term kringlooplandbouw. Dat is een manier om allerlei afvalstromen de melkveehouderij binnen te laten. Ik zie meer kansen om de gezonde grasvoeding van de koeien door te vertalen naar gezonde melk en dus gezonde consumenten. Maar in onze sector is het niet toegestaan om over de innerlijke kwaliteit van melk te spreken. De helft van de mensen wordt geconfronteerd met kanker. Om dat te voorkomen kan voeding en dus ook zuivel een bijdrage leveren. Volgens mij wordt dat hét thema voor de toekomst.’